

Foto: Reiner Schaufler

**Flukten til
Sverige i 1942
se side 8**

**Pompel og Pilt
lever på Vålerenga
se side 3**

**G
D
JUL**

**Husk neste medlemsmøte tirsdag 29. januar kl. 19.00 i menighetssalen,
Vålerenga kirke. Se program side 12.**

Vi klarte det igjen....

Andre helg i oktober var det igjen klart for årets største arrangement i laget vårt. Med flere i styret på sykelista, ble det mye for de som stilte opp. Takket være en suveren innsats, ble det nok en gang vellykket. Besøket var upåklagelig fordi veldig mange av medlemmene kom, og flere hadde også spredt budskapet til andre. Vi tar med oss nyttige erfaringer til neste års utstilling. Et stort ønske da er at flere av medlemmene er med og jobber både før, under og etter arrangementet. En god ting ser ut for å være at en tidlig bestemmer hvilke temaer en vil satse på, og at flere er med og jobber med klargjøring av dette over tid.

13. november hadde vi høstens andre medlemsmøte. Også dette var en interessant kveld. Knut Sprauten kan mye, og han fortalte oss om byen etter at den ble flyttet over Bjørvika etter storbrannen i 1624. I kåseriet fikk vi høre mye om hvordan folk levde innenfor byen, og det ble litt av en tankevekker for noen og enhver. Sekretæren vår har med et fyldig referat fra denne kvelden i dette medlemsbladet.

Som lovet i forrige nummer av bladet, har vi med historien om en jødisk dame som har bodd på

Vålerenga i mange år. Hun og familien, bortsett fra faren, klarte med et nødscrik å komme seg over til Sverige i 1942 etter at nazistene begynte med arresteringer og deportering av de norske jødene. Dette er i disse dager 70 år siden. Vi sender en stor takk til Gogo for at hun ville dele dette med oss.

Neste år blir et spesielt år for Vålerenga. VIF er, som alle vet, 100 år, og Vålerenga Vel er 40 år. Tenk alt det som har skjedd på disse åra i idrettsforeningen, og hvilken betydning dette har hatt og har for så mange, ikke minst for bydelen Vålerenga. Så er det da også mye som skal skje i jubileumsåret. En oversikt over dette finnes i dette bladet. Velløst innsats for å redde den gamle bebyggelsen og få en løsning på trafikkproblemet som tok kvelertak på området spesielt i sytti- og åttiåra, er nok det viktigste som har skjedd her i nyere tid. Det er ikke mange andre steder i landet som kan vise til et slikt resultat: Vi ble kvitt E6 som gikk utenfor stuedøra vår. Det er i dag lett å glemme denne kampen.

Første medlemsmøte i det store jubileumsåret blir 29. januar. Da ønsker vi Vålerengen Pikekor velkommen tilbake til oss, og ser fram til nydelig sang denne

Av Even Haugseth

vinterkvelden. I tillegg får vi besøk av en som tidligere gjorde en stor innsats for vår bydel, Fred Borg. Han var med da vellet på 70- og 80-tallet kjempet for å redde gammel bebyggelse og å bli kvitt gjennomgangstrafikken. Mange av oss har sett han spille i vandreteatrene vi har hatt de tre siste åra. Det skal bli kjempegøy å høre om hans opplevelser fra den gang han bodde her og kjempet for at denne bydelen skulle overleve.

Herved overbringes styrets jule- og nyttårshilsner til dere alle. Vi håper på et aktivt og interessant nytt år i Vålerenga Historielag, og gleder oss til å treffe dere igjen.

Forsidebilde: Eva Dagfinrud var en av de mange som tok turen til årets fotoutstilling andre helg i oktober. Hun bodde selv mange år på Vålerenga. Faren hennes var kirketjener, så det er få som har kjent så mange av prestene her: Fra Alfred Eriksen til Einar Gelius. Gleden var stor da Eva fikk hilse på hun som nå er sogneprest på Vålerenga, Ingunn Rinde. Som en markering av Vålerenga kirkes 110-års jubileum, hadde Ingunn og mannen Reiner Schaufler laget en flott presentasjon av den tapte kirkekunsten til utstillingen. De hadde gjort en fremragende jobb med å samle bilder og opplysninger om Emanuel Vigelands arbeider. Her smiler Eva fordi Vigeland malte hennes mors ansikt på en av englene som tidligere prydet kirkeveggen.

Magisk liv på Vålerenga

Tekst og foto: Marion Juliussen

Bjørg Mykle kom til Vålerenga i 1967 da hun og mannen kjøpte det gamle trehuset i Danmarks gate. I årene etter var hun en av de ivrigste som kjempet mot trusselen om motorvei gjennom bydelen, og for at den gamle bebyggelsen skulle bevares.

Visste du at i et gammelt trehus i Danmarks gate holder noen rare skapninger til? De er snille og gode, forbanna og noen ganger lei seg og slemme. Det er aldri vanskelig å se hvordan de har det. Fordi de snakker med kroppen.

De er levende dukker. De bor i huset til mora si, Bjørg Mykle. Hun har skapt og holdt liv i dem gjennom mange år. Når vi kommer på besøk spretter de fram fra koffertene og kroker.

– De er så nysgjerrige, men også litt sjenerte, forklarer Bjørg med lysende øyne. Den tidligere dukkemakeren og dramalæreren på Høgskolen i Oslo som er mest kjent for Pumpel og Pilt, to små og underfundige fyrer med slips og grå frakker som både frydet og skremte småtasser på NRK for noen tiårsiden, har nå blitt 72 år og er fortsatt lidenskapelig opptatt av dukketeater. For tida er hun og dukkene populære besøkende i Oslos barnehager.

- Dukker har sjel

Og etter hvert kommer de altså fram. Monsteret, som alltid er snill mot barn og slem mot slemme foreldre, Trollet i de tre Bukkene Bruse som har blitt over 40 år gammelt og er like skummelt som det alltid har vært. Den helt utrolig stygge Heksa i Hans og Grethe som kanskje ikke bare er stygg, og den hissige Gurimalla som krangler med broren sin Bjarte om alt mulig.

Den hyggelige gutten Rasmus som Bjørg ga til sønnen Jørgen på treårsdagen for mange år siden, ser på oss med store og runde øyne, og til slutt dukker også kjendisene fram; Pumpel og Pilt. Med mer ettertenksomme øyne.

-Hvorfor mangler noen dukker munn?

-Dukker har mer sjel enn mennes-

Da vi kom på besøk hos Bjørg Mykle, spratt dukkene fram fra koffertene og kroker. - Dukker kan være snille og gode, forbanna og noen ganger lei seg og slemme, forteller hun.

ker. Mennesker har ordene og mimikken, men dukkene må vise i bevegelse hvilke følelser de har. De skal vise og gjøre, ikke snakke så mye. Når munnen mangler fyller ungene ut og lager sine egne bilder, og på den måten blir dukkene magiske.

Dukker som terapi

-Det er dukkene som spiller, jeg bare hjelper dem, sier Bjørg og legger til at når hun bedriver dukkeføring, som det heter på fagspråket, går det noen piler fra hennes hjerte til dukkene som fanger dem opp og lever dem ut. -Jeg overfører oppmerksomheten fra meg til dukkene, og barna glemmer meg fort.

I behandling av mishandlede barn er dukkene et godt hjelpemiddel, sier hun og minnes en grovt mishandlet fireåring som fikk møte Monsteret. Etter hvert som han forsto at den skumle skapningen var på hans parti og ikke på foreldrenes, ble de bestevenner.

-Tenk hvordan det blir for en liten mishandlet gutt og ha en våpenderager som Monsteret som bestis!

Læremesterne

Det lekende, og ikke minst kjempende mennesket Bjørg Mykle og mannen Arne kom til Vålerenga i 1967 og kjøpte huset fra 1876. Da var hun i full sving som lærer og hadde forstått verdien av å kom-

munisere med dukker. Svigerforeldrene, Jane og Agnar Mykle var hennes læremestre i dukkeverdenen. Det har vært stort for henne å bære videre den stolte arven, forteller hun i boka *Dukkenes magi*, en lærebok om teaterdukker for barnehager og frie grupper, som ble mye brukt av studentene hennes på høgskolen.

Generasjonsbolig

Flyttingen til Vålerenga i 1967 medførte flere år med oppussing og kamp mot myndighetenes ønske om å rive de gamle trehusene og lage en svær motorvei gjennom bydelen. Bjørg og mannen var forkjempere, og som vi vet, vant de og resten av folket i bydelen denne kampen. I dag ligger trehusene i Vålerenggata og Danmarksgata som velholdte og fargerike perler på to rader. Bjørg, som er skilt fra mannen, har sammen med datteren og svigersønnen bygd generasjonsbolig på eiendommen. Så nå har hun fire barnebarn som bor vegg i vegg, med en egen dør mellom de to husene hvor mormors magiske verden alltid lokker.

Bjørg Mykle og dukkene hennes har fått det akkurat som de ville.

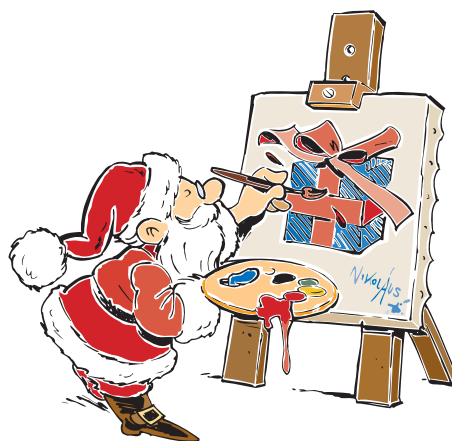

I generasjonsboligen på Vålerenga kommer barnebarna ofte på besøk her i mormors magiske verden.

Pompel og Pilt lever fortsatt i beste velgående i Danmarks gate. Da NRK satte opp dukketeaterserien Reperatørene kommer på Barne-TV første gang i 1969, satt mange barn klistret til svart/hvitt-TV'n. Noen ganger var det ganske skummelt når den innpåslitne Gorgon vaktmester forfulgte de to i de mørke rommene.

Vinnere av lotteriet på fotoutstillinga 2012:

Vi har herved gleden av å meddele hvem som er vinnere av årets lotteri: Nr. 304: G. Bakke - et nydelig bilde av Sotakafeen. Vinneren har fått bildet. Nr. 138: Bjørn Østebø - et flott bilde av Vålerenga kirke. Bildet kan du få på neste medlemsmøte eller at du kontakter styret. Alle som kjøpte lodd takkes hjerteligst for støtten! Fred Ruud som hadde laget og gitt oss de to praktbildene hilses også med en stor takk! Dette er veldig generøst gjort.

QUIZ: Uoffisielle stedsnavn på Vålerenga og der omkring

Det har vært manglende respons på quizen fra forrige medlemsblad. Derfor stiller vi noen av spørsmålene om igjen. Vi er helt sikre på at mange av dere vet svarene. Sendes til Vålerenga Historielag, Hedmarksgata 2, 0658 Oslo eller epost@valerenga.org

Til neste gang vil vi gjerne vite hvor

disse stedene er?
Tierløkka
Strykejernet
Gamle Ener'n
Justis plass

Svar på spørsmål fra forrige blad:

Vi stilte dette spørsmålet: I hvilken gate lå dette huset? Hva het gata tidligere, og hva ble gårda i bakgrunnen kalt?

Svar: Hedmarksgata som het "Søndre Østerdalsgate" før byutvidelsen i 1878. Dette navnet har nok sammenheng med at Østerdal løkkes søndre grense gikk i denne gata. På Østerdals løkke ble murgårda i bakgrunnen bygget først på 1900-tallet av Schibbye som eide bl.a. teglverket på Ensjø og Ensjø gård. Murgårda ble derfor kalt "Schibbyegårda" og har i dag adresse til Østerdalsgate. Antakelig ble de bygget for å huse bl.a. arbeidere på Schibbyes teglverk.

Det andre spørsmålet var:

Hva het denne gata tidligere, og hva ble murgårda kalt?

Svar: Bildet var fra Smålensgata som før byutvidelsen i 1878 het "Nedre Havegade". Opplandsgata eller "Øvre Havegade" lå øverst ved parken som da var haven til Vålerenga Hovedgård. Murgårda var eiet av brødrene Weng som var store på utleie av leiligheter på den tida. De ble derfor kalt for Wenggårda. Disse murgårda ble reist etter den store brannen i 1881. Den tok med seg hele 8 trehus herfra og rundt hjørnet mot Enebakkeveien og til og med Opplandsgata 19 hvor Smia Galleri ligger i dag. Otto Weng og hans familie bodde faktisk også i et av de nedbrente husene selv.

Vi trenger fortsatt deres hjelp til å komme med flere navn. Skriv disse opp, forklar hvor det er og send det til oss. Takk, og lykke til!

Hilsen Styret

Fotoutstillingen 2012

Av Håkon Engh Foto: Bjørn Granlund

Årets fotoutstilling, som fant sted i menighetssalen lørdag 13.10. og søndag 14.10., må i seg selv betegnes som en stor suksess. Som vanlig for disse arrangementene kom mange folk innom, og spesielt på søndag var det absolutt stinn brakke. Aldri har det vel vært slik kø foran vaffeldisken, og det har neppe noen gang vært stekt og solgt så mange vafler i en kirke på så kort tid. Vi skylder en stor takk til kjøkkenmannskapene for imponerende innsats!

Temaene for utstillingen så ut til å fenge mange. Det var tydelig at nostalgiske tanker og følelser ble satt i sving. Enkeltvis og i klynger sto folk og nikket og smilte gjenkjennende til bildene. Ivrige diskusjoner oppsto, og de muntre kommentarene satt løst. Spesielt så innslaget med de gamle minnebøkene ut til å framkalle mye muntherhet.

Vi må imidlertid sterkt beklage at søndagsåpningen måtte utsettes fordi gudstjeneste og dåp i kirken ble forsinket. Besøkende til utstillingen måtte derfor vente lenge utenfor. For å unngå gjentakelse av dette kan utsettelse av åpningstiden på søndag være en mulig løsning.

Et større og atskillig mer alvorlig problem ble også erfart. Forberedelser og etterarbeid for utstillingen er for mye for styret og den lille, trofaste kjernen av hjelpere. Dette viser seg hvert år, men i år var det ekstra tydelig pga sykdom blant styremedlemmene. Vi skylder de trofaste hjelperne stor takk, men må også se i øynene at

det er en reell fare for at dette populære arrangementet ikke kan la seg gjennomføre i framtida, hvis vi ikke får med flere frivillige.

Det er bare dere medlemmer som kan løse problemet.

Noen av de som sto på for at årets fotoutstilling ble en suksess. Her Anne Teppen, Ragnhild Strømme og Håkon Engh. Medlemmene sørget for bra frammøte og god stemning.

Til en god utstilling hører det også med "gjenstander". Bjørn Granlund sørget for at vi til og med fikk låne en veteranbrannbil fra Brannmuseet. Den sto naturlig nok utenfor utstillingslokalet.

Sogneprest Ingunn Rinde og organist Lise Farnen ønsker Pål Vigeland velkommen til utstillingen. Han ble spesielt invitert for også å kunne beskuе noe av bestefarens tidligere kirkekunst som ble ødelagt i brannen i 1979.

Glimt fra den vellykkede utstillingen.

I slektsforskerkroken kunne en få profesjonell hjelp. Her er Liv Ofsdal i ferd med å finne ut av Turid Andersson Bogstads slektsspørsmål.

Flukten til Sverige i 1942

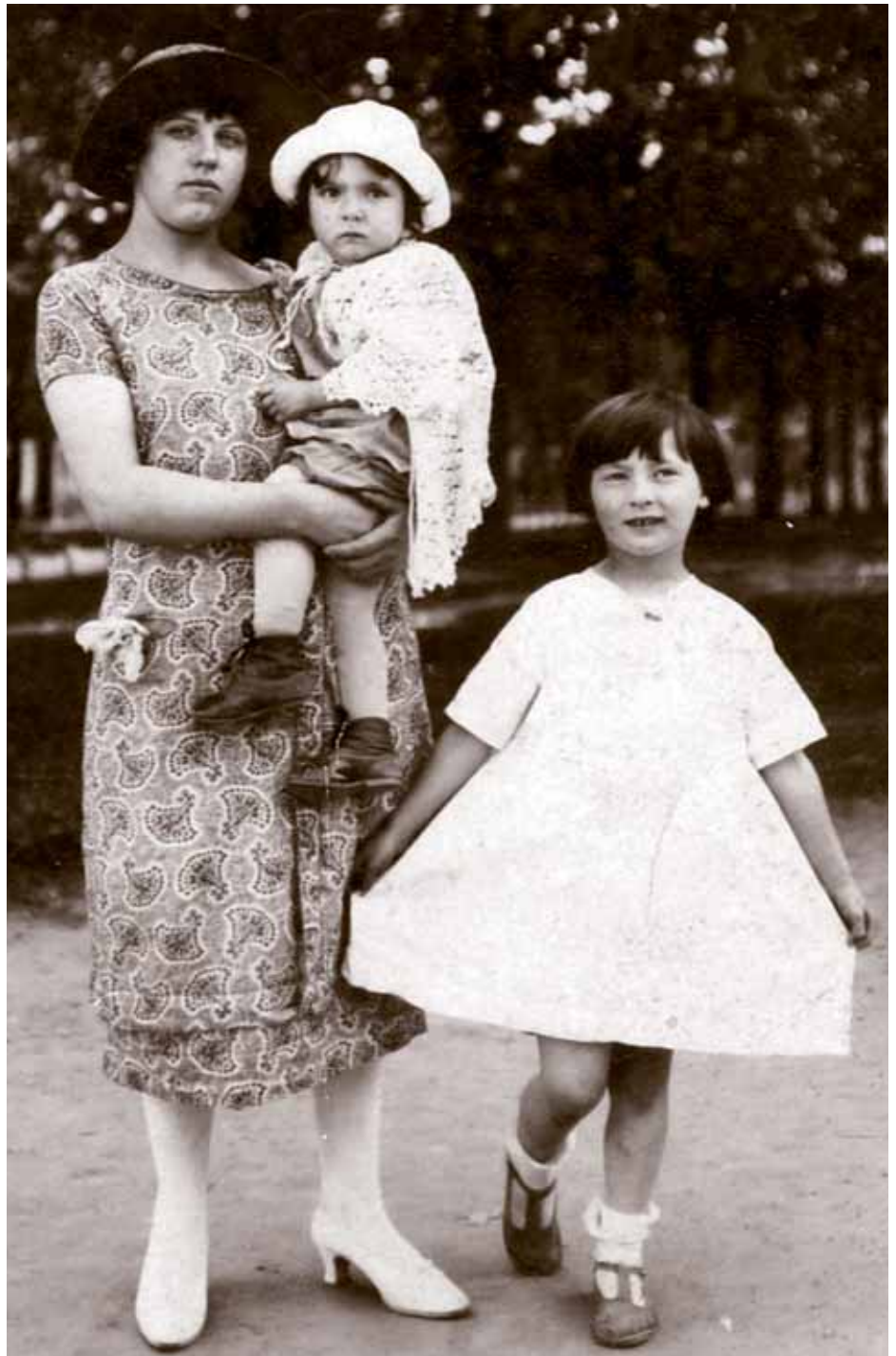
av *Sidsel Nachtstern og Even Haugseth*

Det bor en dame på Vålerenga som vi i lang tid har hatt lyst til å prate med. Vi ville så gjerne vite mer om hennes bakgrunn, oppvekst og om flukten til Sverige. Ja, for på grunn av jødeforfølgelsen i 1940-1945, var hun nødt til, sammen med sine søsken og mor, å flykte til Sverige for å overleve. Hennes far ble arrestert etter å ha blitt holdt skjult på Ullevål sykehus. Noen tystet, han ble arrestert og sendt til utryddelsesleiren Auschwitz med DS Donau 26. november 1942. Damen heter Gogo, og her er hennes historie:

Gogo er født i Oslo i 1923, med pikenavnet Sara Gogo Tomsinsky. Navnet Gogo tok hun offisielt i 1970, men for familie og venner har hun alltid hatt navnet Gogo. Det var hennes eldste søster Brita som ga henne navnet da de var små.

Hennes mor, Fanny Borin kom fra Riga i Latvia til Stockholm sammen med søstrene sine. Da Fanny flyttet til Kristiania, fulgte den yngste søsteren Anna med henne. Familiesamholdet var svært sterkt, og det ble ytterligere styrket etter krigen. Faren Salomon Tomsinsky var fra en småby i Hviterussland. Gogo som er svært glad i kunstneren Chagall, tilføyer stolt at faren og den store maleren kom fra omtrent samme sted. Fanny og Salomon giftet seg i Stockholm i 1913, og flyttet til Kristiania i 1914. Fanny gikk på skole i Kristiania, og lærte seg språk. Hun tok undervisning i sømfaget, og ble en dyktig syerske etter hvert.

Begge foreldre lærte seg norsk, selv om det ble nokså gebrokkent, men de holdt også på sitt eget språk. Når barna ikke skulle få ta del i hva som ble sagt i hjemmet, snakket foreldrene yiddish sammen. Språket oppsto i Sentral-Europa i høymiddelalderen, og var

Familien Tomsinsky bodde i Grüners gate 7 på Grünerløkka. Her ved Olaf Ryes plass var det en fotograf som foreviget Gogo på armen til sin mor Fanny og søster Tullik.

en blanding av middeltysk og sentraltyske dialekter. Det hadde låneord fra hebraisk, og etter hvert blandet det seg inn slavisk språk.

Barna kom til verden ganske tett, med unntak av Gogos bror Harry, som kom som en attpåklatt,

til stor glede for Salomon som sterkt ønsket seg en sønn. Brita Rebecka, Rachel Sonja, Mina Lea (Tullik) Sara (Gogo) og tilslutt Harry.

Gogo hadde en trygg oppvekst i Grüners gate 7 på Grünerløkka,

sammen med søsknene.

Hun elsket teater. Hennes tante Anna startet tidlig å ta henne med, og "Reisen til julestjernen" ble hennes yndlingsforestilling i mange år, med start da hun var fire år gammel.

Hun husker godt da hun gikk oppover første losjerad med lakksko og hvite strømper med striper, og benklær med strikk.

Hun spilte med i barneteater flere ganger. Gogo drev også med dans, men som ungpiker flest forelsket hun seg i gutter, og begynte å gå på lengdeløpsskøyter i stedet. Dette kanskje for å være nærmere guttene? Foreldrene var flinke til å følge opp barna sine.

Vi spør om hva som var forskjellig fra Gogos families levesett i forhold til etniske nordmenn.

Familien holdt et kosherhjem, men var ikke ortodokse. Vi gikk i synagogen på høytidsdager. Den lå i Calmeyers gate, der Jødisk museum er nå. Pappa var opptatt av at vi skulle utdanne oss, lære språk, og bli til noe. Jeg var flink på skolen, men de første årene syntes jeg allikevel var vanskelige. Jeg het Sara Gogo Tomsinsky, var mørk i håret og hadde mørke øyne.

Lærerne dvelte alltid ved meg når navnene skulle ropes opp. Det forandret seg da jeg begynte på middelskolen. Der følte jeg meg mer komfortabel. Pappa ville jeg skulle ta handelsgym og så artium, for det var lettere å få jobb da. Jeg hadde ett eneste ønske da jeg gikk på Foss skole, og det var å få bære dusken på fanen 17.mai. En jødisk venninne av mamma sa at hun trodde den drømmen kunne jeg se langt etter. Men den som fikk bære dusken, det var Gogo!

Rektor var en fantastisk mann. Han var svært jødevennlig. Men jeg kan ikke glemme smånazistene på skolen. De dannet små grupper. I 1938-39 var de svært aktive. De bar NS-merket som var gult og rødt. Jeg var redd dem. Men vår kjære rektor Koppang gikk rundt og tok inn alt med sitt skarpe blikk. Han gjorde meg trygg. Det gikk

Gogo og Tullik som småpiker. Gogo har kun 2 bilder fra sin egen barndom. De har hun fått av tante i Stockholm Heldigvis sendte hennes mor bilder av familien til sin søster der før krigen. Familien forlot alt de eide og flyktet til Sverige i 1942. Da de kom tilbake etter krigen, var alle eiendelene borte og leiligheten var bebodd av andre. Derfor er de 2 barnebildene av henne et kjærte eie for Gogo.

flere jødiske barn på min skole.

Vi spør om 9. april, og på reaksjonen til hennes foreldre.

- Vi hadde leid en flott villa fra 1936 - 42 ute i Oppegård. Vi ble kjent med noen unge menn der. Det var de som hjalp oss i dekning i 1942. Torleiv Torgersen og en venn var motstandsfolk, og jobbet i kullissene hele tiden. Han var forresten onkel til Kari Myhre, som jobbet i bokhandelen på Fyrstikktorget, og som også er med i Valerenga Historielag.

Min søster Rachel var medlem av kommunistpartiet og kjente en kommunistfamilie på Øvre Foss. Vi ble fordelt der. Det var jo det norske politiet som foretok arrest av de norske jødene. Det sies at arrestasjonen av de norske jødene ble tatt på grunnlag av at en los

som fraktet jødiske flyktninger med toget til Sverige, skjøt en nazist. Dagen etter sto det i alle aviser. De påfølgende dager ble jødiske menn arresterte og sendt til norske leire i påvente av deportasjon. Det var godt planlagt til siste detalj. Nazistene ventet bare på den rette situasjon.

En venn av oss kom opp i vår leilighet 25. oktober på morgenen og sa; - "Din far skal ikke være i dekning i natt". Menn og gutter over femten år kommer til å bli arresterte. Pappa var i dekning hos en jødisk mann som var gift med en ikke-jøde. Min bror Harry var 11-12 år. Han var ikke aktuell. Pappa kom hjem, og min søster Rachel, som var orientert, snakket med en lege som het Blomhof. Han sendte pappa videre til

overlege Sætre på Ullevål sykehus, 6. avdeling (psykiatrisk avdeling). Der ble pappa plassert sammen med flere jødiske menn. De skulle skjules blant pasientene.

Pappa ble tystet på, for det gikk nazister rundt på Ullevål. Han ble arrestert og sendt til Bredtveit. Der var han til han ble deportert med DS Donau 26. november 1942. Min svoger Moritz Nachtstern var sammen med pappa på DS Donau, og fulgte han hele veien til Auschwitz. Han overlevde og kunne etterpå fortelle at pappa var en av de første som ble ført inn i gasskammeret. I dag takker jeg Gud for at han var en av de første. Han slapp i alle fall å lide lenge. Han ble bare 52 år gammel.

1. desember 1942 gikk jeg, mine søsken og mamma over grensen til Sverige.

I dagene før hersket det full forvirring. Jeg ble først satt på toget til Oppegård og fikk tildelt et rom der. På morgenen dagen etter fikk

Torleiv en telefon: - Gogo er observert på toget til Oppegård, hun må bort derfra. Torleiv fikk meg ut, og jeg ble sendt til Hølen, hvor jeg lå i dekning en uke. Jeg var innelåst på et rom, og fikk ikke lov til å røre meg på utsiden alene. Torleiv kom annenhver kveld, og da fikk jeg luften meg litt.

Jeg fikk lite info om familien min. Men min søster Rachel hadde kontakt med en organisasjon. I den organisasjonen var bl.a grønnsaks-handler Dahl. Han hadde en lastebil på Økern. Det var plass til 23 mennesker på planet. Han fraktet flyktinger frem til grensen. Han var en modig mann.

Torleiv kom og hentet meg i Hobøl. Det satt fire kamerater på toget sammen med oss. Om den ene planen sprakk, hadde de en plan B, en annen organisasjon. Dette gikk bra, og fra toget kom vi oss opp til stedet der losene ventet. De skulle ta min tante og meg over grensen. Jeg visste ikke hvor resten

av min familie var da. Vi skulle dra fra et stort gartneri i nærheten av Økern. Vi gikk etter hverandre. Det var helt mørkt. Plutselig hører jeg en kjær stemme; -Jeg reiser ikke, Gogo er ikke kommet. Jeg svarte; -Mamma, jeg er her....

Det var to lastebiler med presenning. De hadde kjøpt opp rute over Kongsvingerbrua den natta. Jeg husker de sa at det var kjøpt "Fahrshain" for ruta over Kongsvinger. Vi lå på ryggen på lasteplanet, og det var veldig trangt. Jeg husker ikke om jeg var redd. Vi lå der i flere timer. Det måtte være bekmørkt når vi skulle krysse grensa. Vi ble kjørt mot Töcksfors. Det var vinter, natt til 1. desember, og det var is og snø. Jeg husker godt granene i skogen, de var isbelagt, så det må ha vært svært kaldt. De liknet på tyske soldater, granene.

Losen måtte forlate oss før grensen. Hele familien min, med unntatt av pappa var på samme

-Stockholm er for alltid byen i mitt hjerte, og når jeg kommer dit, er jeg hjemme, sier Gogo. I 1942 lille julaften på kvelden satt hun på toget inn til Stockholm. Innfarten mot byen var helt fantastisk, med Stadshuset på venstre side, hvor det var lys. Stadshuset inviterte alle flyktingene dit julaften.

lasteplan. Vi ble sluppet av før grensen og fikk beskjed om å gå rett frem. Ser dere lys, er dere fri.

Jeg tror jeg hadde på nikkens. Noen gikk i høyhelte sko, for de hadde ikke rukket å få med seg noe annet. Jeg tror også at vi hadde en ryggsekk med litt klær. Instruksen var; "Veien er bra, se fremover." Harry og jeg gikk først, og bak oss en lang rekke med eldre og yngre. De som hadde problemer med å følge, ble nok hjulpet av de unge. Vi hadde en tur på ca. 2-3 timer, og vi gikk veldig sakte. Etter en lang stund, så vi lyset.....

Det første jeg min-nes fra Sverige er sangen "We'll meet again" med Vera Lynn. Den har fulgt meg hele

livet etterpå.

Jeg var med Fredrikssons transport videre til Stockholm. Der ble jeg mottatt av familien som var kommet dit før meg, og av mammas søsken og fetter. Svenskene var strenge på at flyktningene måtte ha arbeidstillatelse, enten det var på fabrikk, kafeer og restauranter. Så det skaffet vi oss, slik at vi kunne arbeide og tjene våre egne penger.

I 1942 lille julaften på kvelden satt jeg på toget inn til Stockholm. Innfarten mot byen var helt fantastisk, med Stadshuset på venstre side, hvor det var lys. Jeg gråt, og folk spurte, og jeg måtte fortelle. Stadshuset inviterte alle flyktningene dit julaften.

Gogo har i mange år jobbet med drama og teater, og i 2005 ble hun på Det Norske Teatret tildelt Hulda Garborg-prisen for sitt arbeid med å utdanne amatørteaterinstruktører pluss mye annet. Det hun er mest stolt av er oppsettingen av Anne Franks dagbok med pasienter på Oslo Hospital 1998 -2000. Hun blir fremdeles spurt om råd når det gjelder teaterarbeid, og hjelper gjerne til med opplesning. Hun elsker å lese Bjørnson. Da våkner Gogos teaterinstinkt, og hennes fysiske alder er forsvunnet.

OVERSIKT OVER JUBILEUMSAKTIVITETER

Av Jarle Teigøy

Ajour pr. desember 2012

2012

29. desember: Kick off på Jordal.. Presentasjon av jubileumslåt, jubileumskolleksjon, presentasjon av alle idrettene Oslo Nye Teater med en smakebit på NESTE KAMP som settes opp i 2013, underholdning, utdeling av hedersnåler, Vålerenga Ishockey spiller kamp mot Storhamar. Se egen annonse.

2013

11. juni: Premiere. Vandrende teater på Vålerenga med fokus på VIFs historie. Opplev bla. opprettelsen av VIF på stiftelsestedet. I samarbeid med Vålerenga Historielag/Akerselva Teaterlag. Spilles hele uken.

29. juli: Ca. kl. 9.30: Markering og avduking av Oslo Byes Vel plakett (blått skilt) ved "Kassesnekkeriet" i Vålerenggata 29 der VIF ble stiftet. Ca. kl.10.15: Avduking av statue ved Sotahjørnet. Ca. kl. 10.30-12.45: Enkel bevertning i Vålerengaparken. Ca. kl.12.45: Bursdagstog fra Vålerenga kirke til Rådhuset. Kl. 14.00: Mottagelse på

Rådhuset i regi av Oslo kommune for 500 personer. Kveld: Jubileumskamp på Ullevaal stadion (Det er søkt NFF).

10. august: Barne- og familierangement hvor alle klubber skal presentere seg med de ulike aktiviteter på Jordalområdet. Klanens jubileumsarrangement på Jordal om kvelden.

Sommeren/høsten: Utflukt til Tonevann i Østmarka hvor VIF eier tomt. Dato ikke bestemt.

12. september: Urpremiere på Oslo Nyes teaterstykke om Vålerenga. Spilles hele høsten.

14. september: Jubileumsfest på Oslo Kongressenter.

Ca. 15. september: Utgivelse av jubileumsboka som omhandler VIFs historie.

12. og 13. oktober: Historisk utstilling i Vålerenga kirke. Tidens største "VIF-historiske museum" vises ved hjelp av foto, video og historiske dokumenter, drakter, pokaler,

supporterutstyr m.m. I samarbeid med Vålerenga Historielag.

Ca 15. desember: Utgivelse av tidens største VIF-leksikon.

Få med deg det første medlemsmøtet i 2013:

Vakker korsang av Vålerengen Pikekor og Fred Borg - en av kjemperne MOT gjennomgangstrafikken og FOR bevaring av den gamle bebyggelsen på Vålerenga i 1970/80-åra

**Tirsdag 29.januar
kl. 19.00 i menighetssalen
i Vålerenga kirke**

Vålerenga Vel fyller 40 år i 2013. Målet ved stiftelsen var å bli kvitt den enorme trafikken på E6, som var i ferd med å kvele bydelen vår, og redde de delvis nedslitte trehusene fra det truende rivnings-spøkelset. Radikale ungdommer spilte også en viktig rolle i å få beboerne med i kampen, delvis ved hjelp av husokkupasjoner.

Fred Borg bodde i Odalsgata i 70- og 80-åra. Han vil fortelle om kampen for stenging av Strømsveien og for bevaring av den gamle trehusbebyggelsen i bydelen vår. Han var svært aktiv i vellets 19 år lange kamp. Vålerengtunnelen i 1987/89 og bommen i Strømsveien i 1992 markerte at aksjonene endelig var belønnet med full seier. Han er også ivrig opptatt av ama-

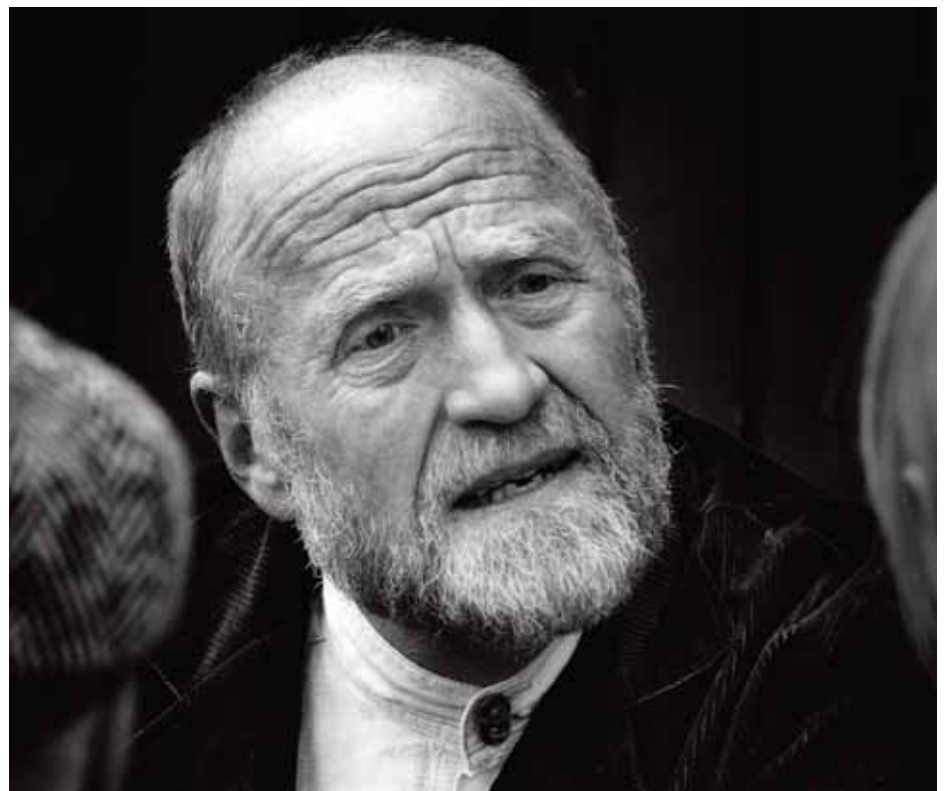
tørteater. I de tre siste åra er vi blitt kjent med ham gjennom vandre-forestillingene til Akerselva Kultur- og Teaterlag. Han har mye spennende å fortelle om.

Vi er også så heldige å få Vålerengen Pikekor på besøk. De trenger neppe noen nærmere presentasjon for oss. Vi kan bare glede oss til et nytt gjenhør!

Etter sang og kåseri blir det salg av kaffe og våre trofaste "kjøkkenjentes" berømte vafler. Mange for-

nøyde kunder har bemerket at vaflene er altfor billige. Årsaken til dette må være at prisen er like gammel som historielaget selv. Vi har derfor gjort det historiske vedtaket å heve den til kroner 20, altså en krone for hvert av lagets leveår til nå. Så får historien vise om den nye prisen vil leve like lenge.

Vi ønsker deres hjelp til å bære stoler før og etter møtet. Fint om noen stiller opp. Vel møtt!

Fred Borg fra vandreteaterert i juni 2012. Foto: Reiner Schaufler.

Vålerengen Pikekor på besøk hos oss i 2009. Foto: Bjørn Granlund.

Vålerenga på teaterscenen.....

av **Bjørn Arild Gjerdalen**

Det skjer mye i VIF's store jubileumsår i 2013, men det at vårt kjære Vålerenga skal på teaterscenen fra september, virker mer som en fjern drøm.

Denne drømmen er i ferd med å bli virkelighet, for Oslo Nye Teater har fått det ærefulle oppdraget å lage den store jubileumsforestillingen til 100-årsjubileet. Kjetil Indregard og Steinar Berthelsen som er regissører for stykket.

Vi avtalte et møte med Kjetil for å høre mer. Han forteller at det fortsatt er tidlig i prosessen. Stykket skal være ferdig skrevet til litt over nyttår i 2013, så blir det prøver fra mai og forestilling fra september. Et viktig spørsmål å få avklart for oss er om han er Vålerenga-supporter. Vi får svar at han skulle ønske han kunne si ja, men han er opprinnelig fra Narvik. Der ble favorittklubben naturlig nok Mjølner, og favorittklubber bytter en jo ikke bort når en har veldig stor fotballinteresse.

Den andre regissøren Steinar er hardcore Vålerenga-entusiast. Det er visstnok vanskelig å ha møter med ham dagen etter at "Enga" har tapt. Da er han bare sur. Selv om Kjetil nå har bodd i byen, også på Vålerenga i mange år nå, så føler han at han likevel kommer litt utenfra. Det opplever han selv at er bra når han skal skrive et slikt stykke om Vålerenga. Broren til Kjetil er også hardcore "Enga-fan" som stort sett er på hver eneste hjemmekamp. Indregard-navnet kjenner kanskje noen igjen fra VIF's A-lag fra slutten av 60-tallet. Kjetil er altså litt oppvokst med Vålerenga, og han opplever Vålerenga som meget spesielt, både som bydel og idrettsforening.

Kjetil har nå vært i kontakt med mange personer i VIF miljøet og fått mange historier.

Arbeidstittelen på stykket er "Neste kamp" og det er historie om gamle Henry som ble født 29.07.

1913. Dette handler om livet, og er en familiekronike, og vi vil følge de viktigste øyeblikkene i Henry og VIF gjennom historien. Et mål er at det skal være mye idrett og ikke minst fotball i stykket.

Det starter med at det kommer en Aftenposten-dame til Oslo øst for å intervjuer Henry som fyller 100 år. Henry er ikke ubetinget blid og positiv. Han har det litt som et adelsmerke å være en sur, gammel gubbe. Ja, han er faktisk litt stolt av akkurat det, og han er ikke så rent lite skeptisk til å prate med denne avisdama.

De får derimot etter hvert god dialog, og historiene kommer. Henry vet at han snart skal dø, og det er noe spesielt han ikke har fortalt. Så vil han gjerne komme med det.

Henry husker godt at Roald Amundsen dro av gårde med luftskipet sitt fra Etterstadsletta i sin barndom. Han drømte og snakket om det å kunne fly etter dette. Han

fikk derfor kallenavnet "Flyver'n". Henry "Flyver'n" skulle etter hvert få et annet kallenavn, nemlig Henry "Stjæler'n". Livet hans har ikke bare vært en dans på roser.

Kjetil har mange spennende tanker om denne forestillingen, som at det skal være elleve skuespillere pluss en tolvte mann i stykket, symbolsk og fint. Han har også en drøm om å få til et lydopptak under stykket fra en kjent fotballstemme. Da går ballen fra mann til mann gjennom VIF's 100 år, fra Tippen som spiller ut fra mål til en av dagens spisser scorer et mål for historieboekene. Kult!

Vi kommer til å ta kontakt med Kjetil når stykke er ferdig, så får vi mer om denne begivenheten i en senere utgave av Mer gammelt enn nytt. Det blir spennende med et besøk hos skuespillerne på teateret under prøvene i mai. Så følg med i denne kulturblekka fra Vålerenga...

Klassebildet: Klasse 6b ved Vålerenga skole i 1966

Denne gangen har vi fått et bilde av Wenche Ekstrøm. Hun mener det er av klasse 6b i 1966 og husker alle navnene:

Øverst fra venstre: Steinar Markussen, Bjørn Østby, Svein Rolf Karlsen, Trond Gustad, Lars Fjeldsgaard, Steinar Olsen og Christian Haglev.

I midten fra venstre: Per Dalmar, Gro Andersson, Kirsten Tunslie, Margareth Opstad, Kari Korsmo, Sigrid Elisabeth Stav, Anne Margrethe Høye, Eva Fjeldstad, Hege Syvertsen og lærerinnen Marie Indrelid.

Foran fra venstre: Bjørg Larsen, Wenche Ekstrøm, Lisbeth Jacobsen,

Toni Ring, Berit Sørheim og Berit Andresen.

På siste medlemsmøte kom Wenche Ekstrøm med en stor bunke bilder som vi kunne få kopiere. Hennes bestefar drev steinhoggeri på hjørnet først i Strømsveien 48, på hjørnet mot Østerdalsgata. Bedriften ble overtatt av hennes onkel i 1940 og flyttet over til Strømsveien 39.

Wenches far jobbet på Kværner, og familien bodde derfor først i en ett-

roms leilighet i ei brakke i Enebakkveien 64b fra 1954. I 1957 flyttet de inn i en treroms i Arnljot Gellines vei 17. Hun er døpt og konfirmert i Vålerenga kirke og gikk på Vålerenga skole. Vi kommer tilbake til hennes bilder og historie senere. Stor takk til henne for at du ville dele dette med oss. Det er bilder og fortellinger om folk og hendelser på Vålerenga vi setter pris på, så vi oppfordrer også andre om å finne fram det de har og si fra til oss.

Husk å kjøpe den nye kalenderen for 2013

Med mange fine bilder og tekster om Vålerenga. En perfekt jule- og nyttårshilsen til familie og venner. Kan bestilles hos Bjørn Granlund, tlf. 901 80 290 eller e-post: foto@valerenga.org

Pris kr. 100,-

+ evt. porto

Medlemsmøte tirsdag 13. november 2012

av sekretær Håkon Engh.

Denne kvelden ga enda en bekref- telse på medlemsmøtenes popula- ritet. Allerede før menighetssalen ble åpnet kl. 1900, var det lang kø uten- for. Igjen kunne Even Haugseth ønske velkommen til fullsatt sal. Først orienterte han om at VIF's da- meliga avholder sitt årlige julemar- ked søndag 2.12. kl. 1300. Så kunne han endelig ønske velkommen til kveldens kåsør, Knut Sprauten.

Sprauten er historiker og direktør ved Norsk Lokalhistorisk Institutt. Han har stått bak en mengde bøker, artikler, foredrag osv. innen et vidt spektrum av historiske emner. Da- gens kåseri var vesentlig basert på hans bok "Byen ved festningen", ut- gitt i 1992 på Cappelens Forlag som bind nr. 2 i "Oslo bys historie".

Hans spennende fortelling be- gynte høsten 1624, med den siste store bybrannen i det gamle Oslo. Etter brannen fant man ut at den måtte være en straff fra Gud for bor- gernes syndefulle liv. Fire av byens "løsaktige kvinner" ble pekt ut som syndebukker og halshugget.

Ved tidligere branner ble byen all- tid bygget opp igjen på samme sted. Denne gangen sa kong Christian IV nei! På hans ordre ble byen flyttet tett inntil festningen på Akersneset, hvor den var lettere å forsvare, der- som svenskene igjen skulle finne på å angripe. Det nye Christiania ble en velregulert garnisonsby med rette og oversiktlige gater, den nåværende "Kvadraturen".

Offiserer og soldater på festningen var ofte årsak til gnisinger med by- folket. De hadde sitt eget rettsvesen og kunne ikke straffes av alminnelige lover, når de tok seg til rette overfor sivile eller slo seg vrang i fylla. Dette og innkvarteringsplikten gjorde dem svært upopulære. Syste- met virket også slik at sivile som brakte jenter "i uløkka" kunne slippe unna ved å verve seg. Jentene satt igjen med straffen og skammen.

I selve byen var det "murtvang", og det var dyrt å bygge i stein og mur. Derfor var det først og fremst velstående folk som bodde i kvadra- turen. De hadde enerett på all han-

Knut Sprauten ga oss en god innføring om byen Christiania og hvordan folk levde der.

Vaffeljentene Unni Granlund og Kari Johannessen.

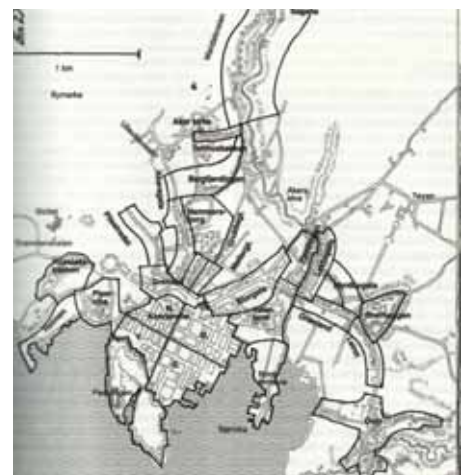

Vaffelkø.

del, men bøndene som kom østfra for å selge varer, kom ofte ikke lenger enn til bulene og vertshusene i forstedene som vokste opp i Grøn- land og Vaterland. Disse rev etter hvert til seg mye av handelen. Inn- byggertallet i kvadraturen stagnerte, mens det økte kraftig i forstedene.

I de snart 400 år som er gått siden flyttingen av byen, er bygrensene blitt utvidet i flere omganger, seinest da Aker kommune ble innlemmet i 1948. Fra sin beskjedne begynnelse med 3000 innbyggere, har den vokst til vår moderne og mangslungne by med nesten 600.000 innbyggere.

Nok et vellykket medlemsmøte er bokstavelig talt blitt historie. Da må det til slutt være tillatt å gjengi et lite hjertesukk: Avviklingen av slike møter innebærer mye praktisk arbeid

Christiania og forsteder først i 1840- årene. Hentet fra Oslo Bys Historie, J.W. Cappelens Forlag AS 1990.

både før og etter. Det kan bli i meste laget for styret og den lille kjernen av trofaste støttespillere. Det vil derfor være til stor avlastning om noen av medlemmene kan hjelpe til med ryd- dingen av lokalet etter møtene. Da kan også kjernetroppene komme hjem til rimelig tid og uten å være altfor slitne.

Publikasjonsnr.:
ISSN 1890-9094

Vålerenga Historielag
Hedmarksgata 2
0658 Oslo

Vålerenga Historielag
på internett:
e-mail: epost@valerenga.org

Ta en titt på vår nye nettside:
<http://valerenga.org/>

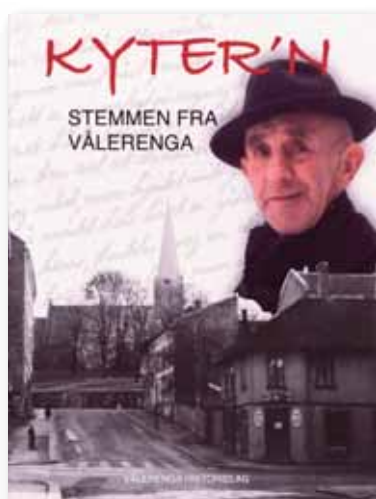
Bankkonto: 0530 04 78222

SALGSTORGET

Fra Sotahjørnet til Bohemen og
Vålerenga - bydel med sjel
dvd-er Kr. 150,- pr. stk.

Kyter'n-boka
Pris Kr. 100,-

Husk å kjøpe
kalenderen
for 2013

Pris kr. 100,-
+ evt. porto

Arrangementskalender vinter/vår 2013:

Medlemsmøte tirsdag 29. januar kl. 19.00

Årsmøte tirsdag 5. mars. kl. 19.00

Medlemsmøte tirsdag 16. april kl. 19.00

Alle møtene er i menighetssalen, Vålerenga kirke

HUSK Å NOTERE DETTE I KALENDEREN!

Styret i historielaget:

Leder:
Even Haugseth
Nestleder:
Knut Roar Westbye

Kasserer:
Gro Shakesby

Sekretær:
Håkon Olav Harald Engh

Styremedlem:
Bjørn Granlund

Varamedlem:
Bjørn Arild Gjerdalen

Varamedlem:
Thordis Kjørstad

Varamedlem:
Ragnhild Strømme

Arbeidsgrupper

Bildekalender:
Kontakt: Even Haugseth
Mobil 938 01 902
E-post: leder@valerenga.org

Fotogruppe:
Fotografering, innsamling og
avfotografering av bilder:
Kontakt: Bjørn Granlund
Mobil: 901 80 290
E-post: foto@valerenga.org

Idrettsgruppe:
Om bydelens idrettsmiljø
Kontakt: Bjørn Arild Gjerdalen
Mobil: 909 19 250
E-post: bjorngjerdalen@yahoo.no

Medlemsavisa:
Fred-Arild Ruud
Mobil: 936 65 243
E-post: freda@broadpark.no

Støtt oss via

Grasrotandelen:

Hvis du tipper, spiller lotto eller
joker og vil gi overskuddsandelen
til Vålerenga Historielag, klipp ut
og ta med kortet og vis det til
tippekommisjonæren.
Husk å ta med strekkoden på nytt
dersom du fornyer tippekortet.
Takk for støtten!

JEG STØTTER

VÅLERENGA HISTORIELAG

- bydel med sjel

Organisasjonsnummer: 890364462

GRASROTANDELEN